

Справа “Патон проти Сполученого Королівства”^{*} (Заява № 8416/78)

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

РІШЕННЯ

Справа “Патон проти Сполученого Королівства”
(Заява № 8416/78)

до Європейської комісії з прав людини

Страсбург, 13 травня 1980 року

Європейський Суд з прав людини розглянув справу суддями в складі: тимчасово виконуючий обов’язки Президента, п. К.А. Норгаард; п. Спердугі, Давер Орзал, Полак, Фровайн, Йирундссон, Дьюпуй, Тенекідес, Трехзель, Кірнан, Клекер, Мельхіор і Карілло.

Предмет заяви

1. Аборт. Чи є батько жертвою (стаття 25).

Вплив переривання вагітності дружиною на потенційного батька настільки сильний, що він може вимагати визнати його жертвою [2].

2. Ненароджена дитина. Право на життя (стаття 2).

Стаття 2 (1) підлягає передбаченим обмеженням, які виправдовують переривання вагітності на ранній стадії задля захисту життя та здоров’я жінки на цьому етапі [23].

3. Аборт. Відсутність розмови з батьком щодо згоди на проведення аборт. Відмова у повазі до сімейного життя (стаття 8).

Оскільки аборт порушував право позивача на повагу до сімейного життя, на підставі статті 8 (2) він був визнаний необхідним для захисту прав матері. Право на повагу до сімейного життя не можна трактувати широко як таке, що надає батькові право на те, щоб з ним радились чи повідомляли йому про аборт, який планує зробити його дружина [26–27].

У цьому рішенні є посилання на такі справи:

1. Америкейн проти Сполученого Королівства, заявка № 5961/72 (1973) 44 Coll. 101; 16 щорічник 356.

2. Брюгеманн і Шойтен проти Німеччини, заявка № 6959/75 (1978) 10 D. & R. 100; 3 E.H.R.R. 244.

3. Рішення від 11 жовтня 1974 р., Австрійський конституційний суд, Ерк. Слг., № 7400; [1975] Europäische Grundrechtezeitschrift 74.

4. Плановане батьківство центрального Міссурі проти Денфорта, 428 U.S. 52; 96 S.Ct. 2831; 49 L.Ed. 2d 788 (1976).

5. Патон проти Британської служби консультацій з вагітності [1979] Q.B. 276; [1978] 3 W.L.R. 687; [1978] 2 All E.R. 987.

6. Рое проти Вейда, 410 U.S. 113 (1973).

7. X проти Австрії, заява № 7045/75 (1977) 7 D. & R. 87.

^{*} Переклад здійснено Галиною Пехник.

8. X проти Бельгії, заява № 2758/66 (1970) 30 Coll. 11; 12 Yearbook 175.

9. X проти Норвегії, заява № 867/60 (1961) 4 Yearbook 270; 6 Coll. 34.

Представництво

Berkson & Berkson, адвокати, від імені позивача. *409

Рішення щодо прийнятності

Факти

1. Позивач є громадянином Сполученого Королівства, народився у 1944 році. За фахом — працівник сталеливарної промисловості.

2. Із заяв і документів, які надав позивач, випливає, що він одружився із Джоан Мері Патон 10 жовтня 1974 року. 12 травня 1978 року дружина йому повідомила, що у неї вагітність терміном вісім тижнів і вона має намір зробити аборт. 17 травня 1978 року позивач подав позов до Високого Суду Правосуддя, з проханням про накладення судової заборони на проведення абортів. Співвідповідачами у справі були доктор Петер Фредерік Найт, менеджер приватної клініки у Мерсайд (Merseyside Nursing Home), двоє лікарів якої мали свідоцтва у відповідності до розділу 1 Закону про аборти 1967 р. (надалі — “Закон 1967 р.”), і дружина позивача.

3. Розділ 1 (1) Закону 1967 р. дозволяє переривання вагітності зареєстрованим практикуючим лікарем, якщо два зареєстровані практикуючі лікарі вважають, що:

(а) продовження вагітності становитиме загрозу для життя вагітної жінки або завдасть шкоди фізичному чи психічному здоров'ю вагітної жінки чи дітей у її сім'ї більшої, ніж переривання вагітності; або

(б) існує серйозна загроза, що народжена дитина матиме фізичні чи психічні вади, навіть серйозне каліцтво.

Свідоцтво в цій справі було видано згідно з пунктом (а) (заподіяння шкоди фізичному чи психічному здоров'ю вагітної жінки) [FN1].

4. Справу було розглянуто, сером Джорджем Бейкером, президентом Відділу з питань шлюбу та сім'ї Високого Суду Правосуддя на засіданні 24 травня 1978 р. в Ліверпулі було прийнято рішення. Під час судового розгляду було внесено зміни до позовної заяви, — вилучено з числа відповідачів доктора Найта та додано членів і директора Британської служби консультацій з вагітності, яка володіла та керувала приватною клінікою у Мерсайд (Merseyside Nursing Home).

5. У своїх усних показах адвокат позивача погодився, що Закон 1967 р. було дотримано.

6. Що стосується питання про те, чи згідно з англійським законодавством ненароджена дитина має право на життя, яке може оспорювати її батько, з-поміж іншого, було зроблено посилання, з одного боку, на римське право, в якому аборт без згоди батька вважається злочином, і з іншого — на законодавство Сполучених Штатів *410 рішення Верховного Суду у справі Планованого Батьківства Центрального Міссурі проти Денфорта [FN2] містить вказівку про те, що Суд, більшістю голосів, вирішив, що Штат Міссурі “не може конституційним чином вимагати згоди чоловіка... як умови проведення абортів...”.

Адвокат позивача зазначив таке:

“Я не претендую, за типом чи майстерністю, бути визнаним “Адвокатом з питань народження”, але готуючись до виступу в судовому засіданні, я намагався вивчити цю справу. Якщо ембріон має право на збереження його життя, то можна прослідкувати й похідне від цього право його батька. Однак це суперечить конкретному тлумаченню зазначеної норми. Все зводиться до такого: рішення Верховного Суду повинно бути визнане неправильним, незважаючи на те, що ці справи належать до юрисдикції різних судових органів, адже спираються на різні принципи. Те, що чоловік має право бути батьком дітей, у сенсі Закону про аборти не дає йому права змушувати дружину, чие життя може опинитися під загрозою, змиритися з ризиком і неодмінно виносити дитину. Те, що батько деякою мірою зацікавлений у дитині, підкреслювали окремі органи влади у країнах СНД та в Америці, однак у Сполученому Королівстві виступають проти такого тлумачення”.

7. Президент позов не задовольнив. Він заявив, що судова заборона може стосуватися лише обмеження порушення законного права; за англійським законодавством ембріон не має законних прав до моменту народження та окремого існування від його матері, а батько плоду, незалежно від того, одружений він з його матір'ю чи ні, не має законного права перешкоджати матері зробити аборт чи вимагати, щоб з ним радилися з приводу цього або щоб йому заздалегідь повідомили про запланований аборт, якщо дотримано положення Закону 1967 р. [FN3].

8. Аборт було зроблено через декілька годин після оголошення рішення Суду про відмову в задоволенні позову.

Скарги

Позивач стверджує, що законодавство Англії та Уельсу порушує:

(1) статті 2 і/або 5 Конвенції у тому, що взагалі дозволяє проведення абортів, і/або позбавляє ембріона в будь-яких законних правах;

(2) статті 6 і/або 8 і/або 9 Конвенції у тому, що у випадку дотримання положень Закону 1967 р., воно позбавляє батька ембріону прав, незалежно від того, одружений він з матір'ю чи ні, зокрема:

(a) права заперечувати проти планованого абортів; і/або

(b) права на звернення до суду із заявою про накладення заборони на проведення абортів чи відтермінування запланованого абортів; і/або

(c) права давати поради щодо запланованого абортів; і/або

(d) права бути поінформованим про запланований аборт; і/або

(e) права вимагати, якщо зареєстровані *411 практикуючі лікарі дають свідоцтва у відповідності до глави 1 Закону 1967 р., щоб матір була оглянута різними практикуючими лікарями, обраними батьком чи судом, арбітражним судом чи іншим органом за заявою батька; і/або

(f) права вимагати, щоб зареєстровані практикуючі лікарі, які оглядають матір та вирішують питання про видачу свідоцтва у відповідності до розділу 1 Закону 1967 р., були незалежними від організації чи установи, в якій буде проведено аборт.

Позивач стверджує, що метою його заяви є “з'ясування позиції Європейського Суду і Комісії з прав людини щодо (згаданих вище) спорів”,

а також “забезпечення внесення змін до законодавства Англії та Уельсу, що є необхідними для усунення порушень Конвенції, які Суд і Комісія можуть знайти у цій справі”.

Позивач зрештою погоджується, з огляду на статтю 26 Конвенції (вичерпання внутрішніх національних засобів захисту), що його звернення до Високого Суду “мало на меті домогтися отримання судової заборони. Оскільки п. Патон зробила аборт через декілька годин після оголошення судового рішення про відмову у задоволенні позову, продовжувати розгляд судової справи з юридичної точки зору було неможливо. Судова заборона — це об’єктивний засіб. Максимою об’єктивності є те, що об’єктивність нічого не робить даремно. Відповідно, відмова Президента Відділу з питань шлюбу та сім’ї Високого Суду правосуддя у задоволенні позову 24 травня 1978 р. є підтвердженням вичерпання позивачем внутрішніх національних засобів захисту.

Законодавство

1. Позивач подає апеляцію на рішення Високого Суду правосуддя про відмову в задоволенні позову про накладення судової заборони на переривання вагітності його дружини. Він стверджує, що Закон про аборти 1967 р., на підставі якого було дозволено і врешті-решт зроблено аборт, порушує статті 2 і/чи 5, 6, 8 і 9 Конвенції.

2. Комісія визнає, що на позивача як на потенційного батька настільки серйозно вплинуло переривання вагітності його дружини, що він може вимагати визнання його “жертвою”, у розумінні статті 25 Конвенції, законодавства, яке оспорується та яке було застосовано в даній справі. Комісія посилається на своє рішення щодо прийнятності Заяви № 2758/66 [FN4]. Позивач у цій справі, вдова, подала скаргу про те, що її чоловіка позбавили життя з порушенням статті 2 Конвенції, і Комісія опосередковано припустила, що за такої мети заяви вона дотрималася умови статті 25 Конвенції про “жертву”. Далі Комісія посилається на *412 про те, що у Заяві № 5961/72 [FN5] вона визнала, знову ж таки опосередковано, що вдова та діти Мохамеда Америкейна могли вимагати визнання їх “жертвами” — не лише за статтею 8, а й за статтями 3 і 5 Конвенції — враховуючи заходи, вжиті щодо їхнього покійного чоловіка та батька.

3. Комісія також визнає, що позивач у цій справі своєю безуспішною заявою до Високого Суду про накладення судової заборони вичерпав єдиний наявний “внутрішній національний засіб захисту” в розумінні статті 26 Конвенції.

4. Відтак, Комісія повинна перевірити, чи у цій заяві розкрито будь-які порушення положень Конвенції, на які посилається позивач, зокрема статей 2 і 8. У ній він посилається на те, що законодавство про аборти Високих Договірних сторін Конвенції було предметом кількох позовів згідно зі статтею 25. Позивачі стверджували, що це законодавство або порушує право (ненародженої дитини) на життя (стаття 2), або ж дозволяє необгрунтоване втручання у право (батьків) на повагу до приватного життя (стаття 8). Два позови, які стосувалися статті 2, були визнані неприйнятними Комісією у зв’язку з тим, що позивачі — при відсутності будь-якого заходу, пов’язаного з проведенням абортів, який би безпосередньо

їх стосувався, через тісний зв'язок з ембріоном — не могли вимагати визнання їх “жертвами” відповідно до законодавства про аборти, яке вони оскаржували [FN6]. Одна заява [FN7], яка стосувалася статті 8, була визнана Комісією прийнятною, оскільки її подали дві жінки. Комісія, а далі і Комітет міністрів, дійшли висновку, що статтю 8 не було порушено [FN8]. Такий висновок базувався на тлумаченні статті 8, яка, з-поміж *іншого*, враховувала законодавство про аборти Високих Договірних сторін, яке застосовувалося на момент набуття чинності Конвенцією [FN9].

Питання про те, чи поширюється стаття 2 Конвенції на ненароджених дітей, залишилося відкритим у Заяві № 6959/75 [FN10], і Комісія ще не розглядала його в жодному іншому випадку. Однак воно вже було предметом судового розгляду в Конституційному суді Австрії, Високої Договірної сторони, в якій Конвенція трактується як конституційне право. Зокрема, Конституційний суд Австрії, враховуючи різні думки, висловлені з цього приводу в юридичній літературі, встановив, що стаття 2 (1), перше речення, розтлумачена в контексті статті 2, пункти (1) і (2), не поширюється на життя ненароджених дітей [FN11].

6. У першому реченні статті 2 (1) зазначено: “Право кожної людини на життя ***413** захищає закон” (у тексті французькою мовою: “Le droit de toute personne à la vie est protégé par la loi”). У своєму тлумаченні цього положення і, зокрема, понять “кожна людина” і “життя”, Комісія вивчила звичайне значення цього положення у контексті статті 2 і Конвенції у цілому, враховуючи цілі Конвенції.

7. Комісія вперше зауважує, що поняття “кожна людина” (“toute personne”) у Конвенції не визначено. Воно фігурує у статті 1 і Розділі I, окрім статті 2 (1), у статтях 5, 6, 8 до 11 і 13. Майже у всіх цих випадках цей термін вживається у значенні, яке можна використовувати лише до народженої дитини. В жодній статті Конвенції чітко не вказано, що його можна вживати стосовно ненародженої дитини, хоча такого застосування у виняткових випадках, наприклад, згідно зі статтею 6 (1), не можна цілковито виключити.

8. Що стосується конкретизації статті 2, то вона містить такі обмеження права на життя “кожної людини”, зокрема в першому реченні пункту (1):

— положення, яке дозволяє смертну кару (пункт (1), друге речення): “Жодна людина не може бути умисно позбавлена життя інакше, як на виконання вироку суду, винесеного після визнання її винною у вчиненні злочину, за який законом передбачена таке покарання”; а також

— положення у пункті (2) про те, що позбавлення життя не слід розглядати як таке, що вчинене всупереч статті 2, коли воно “є наслідком виключно необхідного застосування сили” у таких трьох випадках: “при захисті будь-якої людини від незаконного насильства”; “при здійсненні законного арешту або при запобіганні втечі людини, що на законних підставах перебуває під вартою”; “у разі вчинення законних дій з метою придушення бунту або заколоту”.

Усі викладені вище обмеження за своїм характером стосуються людей, які вже народилися, і не можуть застосовуватися щодо до плоду.

9. Отже, і загальнономовне вживання поняття “кожна людина” (“toute personne”) у Конвенції (пункт 7), і контекст, у якому це поняття вживається у статті 2 (пункт 8), підтверджують думку про те, що поняття, яке цей термін позначає, не охоплює ненароджених.

10. У контексті викладених вище міркувань Комісія перевірила, чи поняття “життя” у статті 2 (1), вжите у першому реченні, слід тлумачити як таке, що охоплює лише життя народжених людей, чи також “ненароджене життя” плоду. Комісія зауважує, що поняття “життя” у Конвенції також не визначено.

11. Далі Комісія зауважує, що ще один, більш пізній міжнародний документ із захисту прав людини, Американська конвенція з прав людини 1969 р., містить у статті 4 (1) (перше і друге речення) положення, які чітко розширюють право на життя ненароджених дітей: “Кожна людина має право на повагу до свого життя. Це право захищає закон, загалом, з моменту зачаття”.

12. Комісія усвідомлює наявність різних думок з приводу того, що слід вважати початком життя. Тоді як дехто вважає, що воно розпочинається *414 уже з моменту зачаття, інші зосереджуються на моменті нідації, коли плід стає “життєздатним”, або на моменті народження.

13. Федеральний Конституційний Суд Німеччини, даючи тлумачення положення “кожна людина має право на життя” у статті 2 (2) Основного закону, зазначає таке [FN12]:

Життя у розумінні історичного буття людини відповідно до біологічного і фізіологічного знання, розпочинається принаймні з 14-го дня після зачаття (нідація, індивідуація)... Процес розвитку, який розпочинається з цього моменту, — це тривалий процес, тому чітко розмежувати різні етапи розвитку людського життя неможливо. Він не завершується з народженням: наприклад, конкретний тип свідомості, притаманний людській особистості, з’являється лише через деякий час після народження. Відтак, захист, який надається відповідно до статті 2 (2) (перше речення Основного закону), не можна зводити ані до “довершеної” людини після народження, ані до незалежного існування плоду ще до народження. Право на життя гарантується кожній людині, яка “живе”; у такому контексті жодним чином не розмежовуються різні етапи життя, яке розвивається (до народження, між народженими та ненародженими дітьми). “Кожна людина” в розумінні статті 2 (2) Основного закону — це “кожна жива людська істота”, іншими словами, кожна людина, яка має життя; тобто термін “кожна людина” охоплює і ненароджених людей.

14. Комісія також зазначає, що в одній справі, порушеній відповідно до Конституції Сполучених Штатів, [FN13] штат Техас позивався у Верховному Суді з приводу того, що загалом життя починається з моменту зачаття і вже є наявним під час вагітності. Суд, не вирішивши складного питання про те, з якого моменту розпочинається життя, ухвалив, що, “у контексті важливого і законного інтересу штату до потенційного життя, “найпереконливішим” моментом є життєздатність”.

15. Врешті-решт Комісія пригадує рішення Конституційного Суду Австрії, вказане в пункті 6, який у межах конституційної судової справи, як і Комісія у цій справі, змушений був застосувати статтю 2 Європейської конвенції про права людини.

16. Комісія разом із Конституційним Судом Австрії вважає, що, інтерпретуючи часові межі поняття “життя” у статті 2 (1) (перше речення) Конвенції, слід особливо уважно ставитися до контексту статті загалом. Вона також звертає увагу на те, що поняття “життя” залежно від контексту, в якому воно вживається, може у різних юридичних документах тлумачитись по-різному.

17. Комісія вже зауважила, обговорюючи значення поняття “кожна людина” у статті 2 (пункт 8), що обмеження права “кожної людини” на “життя” за своїм характером стосуються людей, які вже народилися, і не можуть застосовуватися щодо плоду (пункти (1) і (2) статті). Відтак, Комісія повинна перевірити, чи статтю 2, за відсутності будь-яких чітких обмежень, які стосуються плоду, слід тлумачити як таку, що:

*415 — не охоплює плоду загалом;

— визнає “право на життя” плоду з деякими обмеженнями, що мають на увазі; або

— визнає абсолютне “право на життя” плоду.

18. Комісія спочатку розглянула питання, чи слід тлумачити статтю 2 як таку, що визнає абсолютне “право на життя” плоду, і виключила це тлумачення з огляду на такі моменти.

19. “Життя” плоду тісно пов’язане з життям вагітної жінки і не може тлумачитися окремо від нього. Якщо б стаття 2 охоплювала плід і якщо б його захист відповідно до цієї статті, за відсутності будь-яких обмежень, вважався абсолютним, то аборт вважався б забороненим, навіть якщо продовження вагітності становить серйозну загрозу для життя вагітної жінки. Це означало б, що “ненароджене життя” плоду вважали б більш важливим і цінним за життя вагітної жінки. Таким чином, “право на життя” людини, яка вже народилася, стало б об’єктом не лише обмежень, вказаних у пункті 8, а й інших подальших чітких обмежень.

20. Комісія вважає, що таке тлумачення суперечило б меті Конвенції. Вона зауважує, що вже на момент підписання Конвенції (4 листопада 1950 р.) усі Високі Договірні сторони, можливо, за одного винятку, дозволяли аборти, якщо їх необхідно зробити, щоб урятувати життя матері, і що законодавство держав щодо переривання вагітності виявляє тенденцію до лібералізації.

21. Виключивши таким чином як несумісне з метою Конвенції одне із трьох тлумачень статті 2, згадане у пункті 17, Комісія далі розглянула інші два тлумачення, щоб з’ясувати, котре з них слід вважати правильним, тобто, чи стаття 2 не охоплює плоду загалом, чи вона визнає “право на життя” плоду з деякими обмеженнями, що мають на увазі.

22. Тут Комісія зазначає, що аборт, з приводу якого надійшла скарга, було зроблено на початковому етапі вагітності — термін вагітності дружини позивача становив десять тижнів — відповідно до розділу 1 (1) (а) Закону про аборти 1967 р., з метою відвернути ризик заподіяння шкоди фізичному та психічному здоров’ю вагітної жінки. Звідси випливає, що стосовно другого тлумачення Комісія у цій справі не розглядає питання загалом (чи стаття 2 визнає “право на життя” плоду впродовж усього періоду вагітності), а розглядає лише один з аспектів питання: чи таке право стосується початкової стадії вагітності. Крім того, оскільки ***416**

стосується обмежень щодо “права на життя” плоду на початковій стадії, то лише обмеження, спрямовані на захист життя і здоров’я вагітної жінки, так звані “медичні покази”, мають значення при вирішенні цієї справи, і питання інших можливих обмежень (етичні, евгенічні, соціальні покази, часові обмеження) не виникають.

23. Комісія вважає, що за таких обставин справи не варто робити висновок про те, чи стаття 2 охоплює плід загалом, чи вона визнає “право на життя” плоду з відповідними обмеженнями. Вона визнає, що дозвіл на аборти з боку органів влади Сполученого Королівства, проти якого подано заяву, узгоджується зі статтею 2 (1) (перше речення), оскільки, якщо припустити, що це положення стосується початкової стадії вагітності, то на аборт поширюється обмеження “права на життя” плоду щодо захисту життя і здоров’я жінки на цій стадії.

24. Комісія доходить висновку, що скарга позивача за статтею 2 є недопустимою, оскільки вона є явно необґрунтованою у розумінні статті 27 (2).

25. Перевіряючи скарги позивача стосовно Закону про аборти 1967 р. і його заяву в цій справі, Комісія далі розглянула статтю 8 Конвенції, яка в пункті (1) гарантує кожній людині право на повагу до її сімейного життя. Тут Комісія зазначає, окрім основної скарги стосовно дозволу на аборти, додаткове прохання позивача про те, що Закон 1967 р. заперечує право батька плоду давати поради і робити заяви щодо планованого аборту.

Комісія також зауважує, що позивач, який відповідно до статті 2 стверджує, що він є жертвою порушення права на життя плоду, потенційним батьком якого він є, вимагає визнання його права за статтею 8.

26. Що стосується основної скарги щодо дозволу на аборти, Комісія зазначає, що вагітність дружини заявника було перервано згідно з її бажанням і з метою відвернути загрозу заподіяння шкоди її фізичному чи психічному здоров’ю. Відтак, Комісія вважає, що це рішення, хоча само по собі воно суперечило праву позивача на повагу до його сімейного життя, було виправданим відповідно до пункту (2) статті 8 як таке, що є необхідним для захисту прав іншої людини. Звідси випливає, що ця скарга явно необґрунтована в розумінні статті 27 (2).

27. Далі Комісія розглянула додаткову скаргу позивача з приводу того, що Закон про аборти 1967 р. не визнає права батька плоду давати поради і робити заявки щодо проведення планованого аборту. Вона зауважує, що при будь-якому тлумаченні права чоловіка та потенційного батька на повагу до його особистого і сімейного життя відповідно до статті 8 Конвенції, якщо йдеться про аборт, який його дружина *417 має намір зробити, слід насамперед зважати на право вагітної жінки, яка є особою, найбільш зацікавленою у вагітності та її продовженні чи перериванні, на повагу до її особистого життя. Право вагітної жінки на повагу до її особистого життя, коли на нього впливає плід, що розвивається у лоні матері, Комісія перевіряла у своєму Звіті у справі Брюггеманн і Шойтен [FN14]. У цій справі Комісія, зважаючи на право вагітної жінки, не визнала, що право чоловіка та потенційного батька на повагу до його особистого та сімейного життя можна тлумачити настільки широко, щоб воно охоплювало такі процесуальні права, про які твердить позивач, *тобто* право давати поради чи право робити заяви щодо аборту, який має намір зро-

бити його дружина. Комісія доходить висновку про те, що така скарга є несумісною, у зв'язку з предметом розгляду, відповідно до положень Конвенції у розумінні статті 27 (2).

28. Комісія не визнає, що будь-які інші положення, які наводить позивач (статті 5, 6 і 9 Конвенції), стосуються перевірки його скарг.

З огляду на це КОМІСІЯ оголошує, що ця заява є неприйнятною.

© Sweet & Maxwell Limited (1981) 3 E.H.R.R. 408

Примітки

[FN1] У аффідевіті (письмовому свідченні під присягою), який подала до Верховного суду дружина позивача, вказано, з-поміж іншого: "Мій шлюб ставав дедалі більше нещасливим... і ...був безповоротно зруйнований. Я спілкувалася з позивачем через юриста, оскільки боялася за свою безпеку, ми живемо окремо... і в майбутньому я житиму як неодружена жінка... Через поведінку позивача життя з ним ставало все більше неможливим, страждало моє здоров'я, і я лікуюся у лікаря... Я не могла впоратися з цим і справді вважаю, що декілька місяців я перебувала на межі нервового зриву".

[FN2] 428 U.S. 52 (1976).

[FN3] Див. Патон проти Британської служби консультацій з вагітності [1979] Q.B. 276.

[FN4] X проти Бельгії (1970) 30 Coll. 11; 12 Yearbook 175.

[FN5] Америкейн проти Сполученого Королівства (1973) 44 Coll. 101; 16 Yearbook 356.

[FN6] X проти Норвегії (1961) 4 Yearbook 2706 Coll. 34 (Заява № 867/60); і X проти Австрії (1977) 7 D. & R. 87(Заява № 2045/75).

[FN7] Брюггеманн і Шойтен проти Німеччини (1978) 10 D. & R. 100 (Заява № 6959/75), 3 E.H.R.R. 244.

[FN8] Там само, с. 122.

[FN9] Там само, с. 117, пункт 64 Звіту Комісії.

[FN10] Там само. 116, пункт 60.

[FN11] Рішення від 11 жовтня 1974, Erk. Slg. (Збірник рішень) № 7400, [1975] Europäische Grundrechtezeitschrift 74.

[FN12] Ухвала від 25 лютого 1975 р., Додаток VI до Звіту Комісії у справі Брюггеманн і Шойтен, CI 1 b причин.

[FN13] Рое проти Вейд, 410 U.S. 113 (1973).

[FN14] Supra, пункт 59 і далі.